

Pakhusstræde

(Bymidte / 2003)

Den nye havnefront krævede nyt vejnet og der blev valgt navne, der dels skulle harmonere med vand/havn og med tidligere havnefunktioner og dels signalere strædernes intimitet. Relation til tidligere havnepakhus er opnået, men ordet '*stræde*' har mistet sin betydning.

P. C. Müllers Have

(Holbæk øst / 2002)

'Borgmesterkvarteret'.

En skam, at 'man' ikke vil markere ham som Bgm./Borgm./Borgmester. Det er vel det, der skulle fokuseres på i 'Borgmesterkvarteret'. Peter Conrad Müller, 18XX – 18XX, Kancelliraad, kgl. udnævnt byfoged (1861-1870). 1837 fik Danmark en ny '*købstadslov*'. Fra da af blev Holbæk ledet af en borgerrepræsentation og byfogeden. Demokratiet var på vej i bystyret.

1869 kom loven om '*købstadskommunernes styrelse*'. Byrådet bestod nu af 11 borgervalgte og den kgl. udpegede byfoged/borgmester. De forskellige kommissioner blev erstattet af udvalg. Denne demokratiseringsproces blev gennemført under Müllers ledelse.

Under hans embedsperiode blev gasværket bygget og de første gaslygter tændt 1865.

'*Kancelliraad*': embedsmand i regeringskontoret, *Kancelliet* (fra 1513), og Müller må have været en af de sidste, for 1848 ophævedes 'det'.

Han har nok også været med til at udbrede '*kancellistilen*', den bureaukratiske skriftlige udtryksform, man stadig kan møde.

Parallelvej

(Bymidte /)

Der kan vel kun være tale om, at den er parallel med Kajgaden.

Begge er snart en saga blot. Kajgaden har skiftet navn til Krag's Brygge og Parallelvej bliver nok helt indhentet af Isefjords Allé.

Peder Billesvej

(Holbæk syd / 1964)

Ved anlæggelsen 1943 kun benævnt '*Billesvej*', men pga. forveksling med '*Bellisvej*' blev der koblet '*Peder*' på.

Peder Bille til 'Svanholm', svoger til landets mægtige finansminister (Peder Oxe). Lensmand 1554-55.

Holbæk Len var at regne som et len, man tog på sig undervejs til større og givtigere len. Peder Billes 'Forleningsbrev' viser, at lenet er 'på afgift', altså med mange forpligtigelser både i fred og i krig – den rene tilsætning. 1950 var det kooperative boligselskab 'Lejerbo' bygherre på 11 dobbelthuse ved ark. Karl Sørensen. Nyd dem. De står i dag næsten som dengang.

Byens 'nye' badmintonhal blev bygget her i 1971 til erstatning for den 'gamle', der blev revet ned ved anlæggelsen af Valdemar Sejrs Vej.

Pedersmindevej

(Orø, Bybjerg Strand /)

'Sommerhusområde'.

Gården har været arvefæste under Roskilde Domkirke.

Den korrekte form er '*Petersminde*', hvilket også er anført på Orø-kort fra 1496.

Gården ligger i Bybjerg (Orø's 'hovedstad') – i dag er jorden solgt fra – og fra gården til stranden gik en markvej, hvoraf den sydligste del er 'bevaret'.

En tragedie knytter sig til gården. En tidligere ejer døde 1869 og hans kone tog sit liv året efter. Gården var opkaldt efter deres søn, Peter (Jørgensen), som nu stod med eneansvaret, hvilket blev for meget, så også han tog sit liv (1881).

Arvefæste: en udvidelse af *Livsfæste*, hvor fæstet – den bindende aftale – var knyttet til '*fæsterens*' og hans kones livstid, mens arvefæstet kunne overføres til en arving.

'Fæsteren' betalte indfæstning, landgilde og arbejde (hoveri) til 'ejereren' og udredte skatter og afgifter til det offentlige.

Pilegårdsvej

Pilegårdsvænge

(Orø, Kanehøj /)

'Sommerhusområde'.

Begge ligger i området, der er udstykket fra 'Pilegård' og fra halvgården 'Kanehøj' (se *Kanehøjvej*).

'Pil' refererer til træerne, der tidligere stod langs 'engvejen', dvs. vejen mellem markerne og engene.

'Halvgård' er svært at definere præcist, idet det afhænger meget af egnens 'skik og brug'. Begrebet stammer fra hoveriets dage – måske ældre endda – og beskrev, hvor meget der kunne 'udredes' (i forhold til en *helgård*), vel nok primært i arbejdskraft, senere i 'skyld' og 'bonitet'.

Vænge: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Pilehegnet

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

Et meget alm. navn i sommehusområder. Der findes mange pilearter i Danmark både oprindelige og indførte.

Det er et udemærket hegnstræ, men kan også ses som flotte solitær-træer.

Mange arter trives bedst på fugtige områder som moser og ved åer. Der blev f.eks. plantet pil langs Tuse Å under 2. verdenskrig for at skaffe 'råvarer' til den lokale kurvefletning. Pilekviste og –bark (indeholder garvestof) har i strenge vintre været supplementsfoder for kvæget.

Pil indeholder også salicin/salicyl, der som (natur-) medicin bruges smertestillende og mod blærebetændelse.

Holbæk Naturskole har mange arter og man beretter gerne om deres anvendelser.

Læs herom i Bernth Larsens: 'Træer og buske i skoleskoven'.

Pilens rakler (blomsterstande) kaldes 'gæslinger' og på ældre dansk blev 'gråpilen' kaldt 'palmetræ/palmepil'.

Pilestien

(Orø, Kanehøj /)

'Sommerhusområde'.

Se 'Pilegårdsvej/Pilegårdsvænge'.

Stien hører til samme udstykning.

De tynde pilegrene kaldes 'vidjer' og flettet kan man f.eks. få en 'vidjekurv' til brændet.

Man kan også tale om en pile- 'vånd', en pilegren, der kan snos.

Pilevej

(Vipperød / 1971)

Lille 'trækvarter' i Vipperød.

Flensgårds-udstyknings.

Pile formeres let ved at stikke tynde grene i jorden ('stiklinger'). Chr. V påbød i 1683 (Den Danske Lov), at alle bønder skulle plante mindst 10 pile 'ved gård eller gærde' og der vankede bøde, hvis ikke ---.

Piratstræde

(Bymidte / 1983)

Lyder meget pittoresk, men der har hverken været pirater eller sørøvere i 'farvandet'.

Navnet fører tilbage til et værtshus i nyere tid, kaldet 'Piraten', der lå på hjørnet, Havnepladsen 6.

Plantagevej

(Orø, Gamløse Strand /)

'Sommerhusområde'.

Plantagen hørte til ''*Stauning-gård*' og ejeren Holger Stauning (søn af forh. statsminister (1929-1942) Thorvald Stauning) oprettede en DUI-lejr på stedet.

DUI 'De unges Idræt', dansk socialdemokratisk ungdomsbewægelse fra 1905.

Platanvej

(Bymidte / 1893)

Anlagt som blind vej fra Jernbanevej (øst for Dampmøllen) med platantræer og store villager. I dag stærk trafikeret gennemfartsvej – og uden plataner.

På hjørnet blev 'Teknisk Skole' bygget 1890 – lidt forvirrende i forhold til vejenes anlægsår – i dag '*Foreningshuset*'.

Vil man se platantræer i 'fuld størrelse' med deres karakteristiske afskallende bark og store flade kroner findes der 2 fredede på Lindevej i Æglagerets have.

Poppelbakken

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

Poplen hører til pilefamilien. Den er ikke vel-egnet som hegnstræ på grund af sit store rod-net, der vil ødelægge markbrugen, men er kendt i landskabet som vejtræ spec. i 'stynet' form.

Mon ikke H. C. Andersens gamle, hule træ i 'Fyrtøjet' er en stynet, hul poppel? Og hvordan så 'popleerne bag mønningen' ud i Jeppe Aakjærs 'Sneflokke kommer vrimlende'?

Hvor mærkeligt det end lyder, så er 'Bævre-asp' vores almindeligste poppel. Lighteren er kommet for at blive, men før den blev næsten alle tændstikker her i landet fremstillet af bævre-aspens ved. Tændstikfabrikkerne gav under 1. Verdenskrig 3 kr. pr. træ (ref. K.P. Danø's 'vejbog'. Se hans vej).

'Bævre-asp' har fået navn efter den svage sitren i bladene ved den mindste vind.

Folketroen 'siger', at den evindelige raslen skyldes, at Judas hængte sig i Bævreasp.

'Styne': at beskære træets top.

Popleerne stynede man med faste intervaller og brugte kvistene til f.eks. fletning af hegn eller til foder.

Poppelgården

(Holbæk syd / 1996)

Endnu ikke anlagt.

Et romantiseret navn i Bernths Have kvarteret.

Ingen relation til bondegård.

Poppelvej

(Vipperød / 1971)

Lille 'trækvarter' i Vipperød.

Flensgårds-udstyknings.

I det gamle Holbæk Amt var *pople* det foretrukne vejtræ indtil 1. verdenskrig., hvor de fandt anvendelse som brændsel. De blev senere erstattet af *elmetræer*, der så under 2. verdenskrig blev brugt som generatorbrænde.

Vejtræernes primære opgave var at bryde blæsten og give skygge og dermed hindre for stor udtørring af vejene.

Primulavej

(Holbæk øst / 1962)

Bogstavet **P** i 'Blomsterkvarteret'.

Latinsk for '(forårets) *første lille*'. Mange arter, der entusiastisk dyrkes i haver.

Findes også vildtvoksende og på dansk kaldes den 'kodriver', egentlig 'kodrøbel', hvor '-drøbel' markerer 'dråbe' med henvisning til, at børnene sugede honning af blomstens kronrør. Omdannet af dialektordet 'kopatte'. 'Aurikler' hører til familien.

Provstehøjen

(Holbæk øst / 1970)

'Klerikale kvarter', tidl. præstegårdsjordene. Om Danmarks kirkelige inddeling se 'Bispehøjen'.

Provsten er den tilsynsførende for provstiet og dets præster. *Provst* betyder egentlig '*foresat*'. Efter biskoppen den med højest myndighed. Provsten indsættes i sit embede af biskoppen på det årlige '*landemode*', hvor stiftets kirkelige anliggender afgøres.

Hvert stift har sin '*stiftsprovst*' og provsten ved Roskilde Domkirke er fra gammel tid (1755) betitlet '*domprovst*'.

Uden for København havde man til 1992 en 'provsteret'.

Præstebrovej

(Gl. Hagested / 1972)

'*Præstebroen*' fører vejen fra Gammel Hagested (via Hagested Huse) til Gislinge over Gislinge Å lige ved kommunegrænsen. Åen kommer fra Gislinge Mose, løber langs kommunegrænsen og afvandes i 'Landkanalen'/'Lammefjorden'.

Præstemarken

(Bognæs / 1972)

Forbinder de 2 gange 'Bognæsvej' og erindrer om tiden, hvor præstekaldet havde jordtilliggende, hvis afkast var en del af præstelønnen.

Præstevænget

(Holbæk øst / 1964)

'Klerikale kvarter', tidl. præstegårdsjordene. Først lidt lokal topografi:

2 veje ført fra Dragerupvej sydpå til 'Fælled- den' (og militærets øvelsesterræn): *Vestre Fælledvej* (kort strækning) og *Østre Fælledvej* (lang strækning), der fortsatte i hjulspor/gangsti helt til 'Oldvejen' og videre til 'Nyvangsgården'.

Forbindelsen mellem de to 'Fælledveje' var/er *Kapellanvej*.

Under den store boligmangel i efterkrigsårene blev der på *Vestre Fælledvej* og *Kapellanvej* opført *nødboliger/barakker* – en afgjort ghettolignende boligform, der medførte et dårligt omdømme (ofte uretfærdigt). Omdømmet var så dårligt, at det senere var umuligt at sælge parceller med adresse *Vestre Fælledvej*.

Da Anders Larsens Vej var ført igennem blev det klerikale område (Kappellanjorderne) udbygget og *Vestre Fælledvej* blev omdøbt til *Præstevænget*, hvorefter forbandelsen var hævet. Den direkte forbindelse med Munkholmvej blev brudt igennem ved samme lejlighed.

Læs om områdets 'Sofienlunds-lejr' ved *Kapellanvej*.

Pølsekrogen

(Bymidte /)

Et herligt navn, men flere byer har nu et gadenavn med 'pølse' for eller bag, spec. hvis der er tale om små gyder, der ender blindt (jf. Hugo Matthiessen, 1881-1957, museumsinsp. ved Nationalmuseet. H.M. har beskrevet Holbæk både i ord og fotoer. Sidst i en 'fotobog' med fotoer fra 1913-14, red. *Peter Blumensaadt*), men kun en 'Pølsekrog' her i Holbæk og på Stevns.

'Gaden' er nu ikke nævnt i 'Grundtaksten 1682', men har været der, for både på *Reesens kort* fra 1675 og på *Fr. V's atlas* fra 1750 ses den tydeligt oven i købet med en vej videre mod 'Slottet'. Er det mon et fingerpeg om, at 'Ahlgade'/'Den Store Gade' engang har været mere 'ret' og ikke så 'kroget' som tilfældet er? Har 'krogningen' (engang kaldet 'Nørregade') noget at gøre med adgang til skibsbroen og fra den til 'Slottet'? Et mere vitalt forløb.

I dag et kuriøst navn i bunden af omklamrende høje huse, men engang med lave bygninger (se Hugo Matthiessens 'fotobog'), der trykkede sig og som måske mindede folkeviddet om en 'pølseende', som vi også kender den i dag med en lille tut. En blindgyde, en 'cul de sac', enden af en sæk – den med snor om snippen.